विगमनाची सहाय्यक प्रक्रिया
(Supportive Method of Induction)

व्याख्या (Definition)

मराठीत व्याख्या
संस्कृतमध्ये लक्षण
इंग्रजीत **Definition**

जे विधान एखाद्या पदाचा संपूर्ण अर्थ प्रतिपादन करते व अधिकाचा समावेश करत नाही अशा विधानास त्या पदाची व्याख्या असे म्हणतात.

व्याख्येचे घटक :

1.व्याख्येय – ज्या पदाची व्याख्या करावयाची आह ते पद.

2. व्याख्यात – पदाचा जो अर्थ सांगीतला तो अर्थ.

उदा : मनुष्य म्हणजे विचारशील प्राणी या व्याख्येत मनुष्य हे पद व्याख्येय तर विचारशील प्राणी हे पद व्याख्यात आहे.

व्याख्येचे नियम

1. ज्या पदाची व्याख्या करावयाची आहे, त्या पदाचा संपूर्ण अर्थ व्याख्येत असावा.
2. व्याख्येतील व्याख्यात पद हे व्याख्येयापेक्षा अधिक स्पष्ट व सुगम असावे.
3. व्याख्या अलंकारिक शब्दात मांडलेली नसावी.
4. ज्या पदाची व्याख्या करावयाची आहे, ते पद साक्षत पर्यायाने किंवा पुनरूक्तीने येउ नये.
5. व्याख्या शक्यतो होकारात्मक किंवा भाववाचक स्वरूपाची असावी.

व्याख्येचे प्रकार :

1. पदनिर्देश व्याख्या
2. उदाहरण व्याख्या
3. प्रतिशब्द व्याख्या
4. वर्णन व्याख्या
5. निर्माण व्याख्या
6. विश्लेषक व्याख्या

विगमनाची सहाय्यक प्रक्रिया
(Supportive Method of Induction)

वर्गीकरण (Classification)

व्याख्या :

कुठल्याही बाबींचे साम्य व विरोध लक्षात घेउन, एक विशिष्ट उद्‌देश समोर ठेवून,मनाने केलेले त्याचे संकलन म्हणजे वर्गीकरण होय.

वर्गीकरणाची वैशिष्ट्ये :

1. वर्गीकरण कशाचेही होउ शकते.
2. वर्गीकरणात साम्याबरोबर विरोधही लक्षात घेतले जातात.
3. वर्गीकरणास उद्‌देश किंवा प्रयोजन असते.
4. वर्गीकरण ही मानसिक प्रक्रिया आहे.

वर्गीकरणाचे फायदे:

1. जटील अनुभवविश्वाची व्यवस्था लावता येते.
2. स्मरणशक्तीत वाढ, स्मृती सुलभता निर्माण होते.
3. वेळेची आणि श्रमाची बचत होते.
4. सिद्धांतकल्पना सुचण्यास मदत होते.

वर्गीकरणाचे प्रकार :

1. नैसर्गिक किंवा स्वाभाविक वर्गीकरण : ज्ञान संपादनाचा हेतु ठेवून केलेले वर्गीकरण.
2. कृत्रिम किंवा विशेष वर्गीकरण : आपली तात्कालिक किंवा व्यावहारिक गरज भागावी या हेतुने केलेले वर्गीकरण.